

POLITIET

Hatkriminalitet

Anmeldelser registrert i 2007

- En gjennomgang av anmeldelser registrert i 2007 med et motiv knyttet til rase/etnisk tilhørighet, religion og seksuell legning.

Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, januar 2009

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	3
2.	Metode	4
3.	Hva er hatkriminalitet?	6
4.	Politiets registrering av hatkriminalitet	8
4.1.	Registreringsfunksjonen i BL/STRASAK	8
4.2	Avklaring av motivene	9
5.	Politiregistrert hatkriminalitet i Norge i 2007	10
5.1.	Generell omtale – omfang og type motiv	10
5.2.	Hatkriminalitet på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet	11
5.2.1.	Fornærmede	13
5.2.2.	Gjerningspersoner	15
5.2.3.	Oppsummering	16
5.3.	Hatkriminalitet på grunnlag av religion	16
5.3.1.	Fornærmede	18
5.3.2.	Gjerningspersoner	18
5.3.3.	Oppsummering	19
5.4	Hatkriminalitet på grunnlag av seksuell legning	19
5.4.1.	Fornærmede	21
5.4.2.	Gjerningspersoner	22
5.4.3.	Oppsummering	23
6.	Utfordringer knyttet til dagens registreringsordning	24
6.1.	Omfanget av feilregistreringer	25
6.2.	Mørketall	26
7.	Anbefalinger for fremtidig registrering av hatkriminalitet	27
7.1.	Anbefalinger knyttet til ny registreringsordning	27
7.2.	Anbefalinger innenfor dagens ordning og med dagens ressurser	28
8.	Avslutning	30
	Referanser	31

1. Innledning

Denne rapporten er basert på en gjennomgang av alle anmeldelser som er merket med et hatkriminalt motiv i 2007. Denne gjennomgangen er gjort for å få et innblikk i omfang og særpreg ved merkede anmeldelser, samt for å studere kvaliteten på registreringen. Rapporten skal gi kunnskap om hatkriminalitet som problem i Norge og slik bidra til at politiet kan møte denne typen kriminalitet på en målrettet og effektiv måte, både med henblikk på forebygging og bekjempelse, men også for å sikre at ofrene møtes på en profesjonell måte. I tillegg skal rapporten kunne gi et grunnlag for bedret registrering.

Rapporten er resultatet av et samarbeidsprosjekt mellom Oslo politidistrikt og Politidirektoratet, og er utarbeidet av seniorrådgiver Pål Meland i Strategisk stab, Oslo politidistrikt, og seniorrådgiver Bård Uleberg i Seksjon for analyse og forebygging, Politidirektoratet.

Det ble innført en ordning for registrering av hatkriminalitet høsten 2006. Året 2007 er dermed den første hele årgangen hvor anmeldelser med et hatkriminalt motiv er blitt merket i politiets straffesakssystem (BL/STRASAK). Det er i en del tilfeller svært krevende å fastslå motivet bak et lovbrudd. Motivet er ofte uklart og forklaringene fra de involverte spriker til dels mye. Registrering av anmeldelser i politiets straffesaksregister knytter seg i hovedsak til objektive faktorer som lovbruddskategori, gjerningssted, modus eller objekt (hva som f.eks. stjeles i et tyveri). Registrering av motiv skiller seg ut fra dette ved at det legges vekt på subjektiv oppfatning av hva som er motivet (særlig fornærmedes oppfatning). Selv om det kan argumenteres med at det er et subjektivt element ved registrering av alle typer opplysninger i politiets straffesaksregister, kommer dette klarere til uttrykk ved registreringen av motiv.

På bakgrunn av problematikken rundt vurdering og registrering av motiv har det helt fra registreringsordningen for hatmotivert kriminalitet ble innført vært meningen å evaluere hvordan kvaliteten er og eventuelt justere registreringsordningen. Denne rapporten skal ivareta dette behovet, slik at registreringen holder så høy kvalitet som mulig.

Sett hen til mer allmenne problemer rundt registrering av kriminalitet, som mørketallsproblematikk, er det uansett klart at politiets registrering har klare begrensninger og vanskelig vil kunne gi et fullstendig bilde av hatmotivert kriminalitet i Norge.

I denne rapporten vil vi først diskutere hva hatkriminalitet er og hvordan denne typen kriminalitet registreres i Norge. Deretter vil vi beskrive den politiregistrerte hatkriminaliteten i Norge i 2007, i forhold til hvilke lovbrudd som er registrert med de ulike motivene, hvor lovbruddene begås og hvem ofrene og gjerningspersonene er. I tillegg vil vi beskrive utfordringer ved dagens registreringsordning og foreslå kvalitetshevende tiltak.

2. Metode

Data til denne rapporten er laget på grunnlag av manuelle søk i straffesakssystemet (STRASAK). Disse søkene er gjort ved hjelp av analyseprogrammet PAL for STRASAK. Basen det søkes i er dynamisk og oppdateres en gang i døgnet. Uttrekk fra ulike datoer kan dermed gi noe variasjon i tallene (for eksempel grunnet omkoding av saker).

Uttrekket er gjort ved å søke ut anmeldelser og forhold med registreringsdato i 2007 som er merket med et motiv knyttet til hatkriminalitet. De tre relevante motivene som kan merkes pr. i dag er rase/etnisk tilhørighet, religion og seksuell legning. Anmeldelser viser til unike saksnummer, mens forhold viser til involverte personer (henholdsvis fornærmede og gjerningspersoner). Forhold viser således til knytningen mellom anmeldelse og person. Er det registrert flere fornærmede eller flere gjerningspersoner i en og samme anmeldelse, regnes dette som ett forhold for hver av de fornærmede eller for hver av gjerningspersonene.

Betegnelsen gjerningsperson brukes i rapporten om personer som har status som mistenkt, siktet eller domfelt. Det er viktig å presisere at dette innebærer at en god del av disse ikke vil være formelt tiltalt eller dømt. Statistikken gir et bilde av gjerningspersonene på tidspunktet for uttrekket fra straffesaksregisteret.

Uttrekket av data er deretter gjennomgått for å avgjøre om det i det enkelte tilfelle faktisk dreier seg om hatkriminalitet (dvs. hvorvidt begrepet er forstått riktig) og hvorvidt motiv er riktig kodet. Alle avhør og rapporter i de enkelte anmeldelsene er gjennomgått. For å få tilgang til de lokale basene til de 27 politidistriktene i Norge ble dette arbeidet gjort hos Politiets data- og materieltjeneste (PDMT).¹

Datamaterialet har flere begrensninger. For det første viser den til den registrerte kriminaliteten i form av anmeldelser som er merket med et motiv knyttet til hatkriminalitet. Det er sannsynligvis mørketall på dette kriminalitetsområdet fordi de straffbare forholdene ikke oppdages eller av ulike årsaker ikke blir anmeldt til politiet. For det andre baserer statistikken seg på en manuell koding i straffesaksregisteret. Dette forutsetter at alle som registrerer anmeldelser har kunnskap om hvordan begrepet hatkriminalitet skal forstås og hva som ligger i de enkelte motivene som pr. i dag kan kodes. Det kan ikke utelukkes at anmeldelser som burde vært kodet med et motiv knyttet til hatkriminalitet ikke har blitt det. Likeledes viser gjennomgangen at en del anmeldelser er kodet som hatkriminalitet uten at det er grunnlag for dette (dvs. at det knytter seg misforståelser til innholdet i begrepet hatkriminalitet og hva som ligger i de enkelte motivene blant de som har kodet i straffesaksregisteret).

Definisjonen av hatkriminalitet som er lagt til grunn i denne rapporten er gjengitt under neste overskrift. Det er viktig å påpeke at det ikke finnes en entydig og allment akseptert definisjon av hva som ligger i begrepet hatkriminalitet. Slike definisjoner varierer fra land til land. Det er derfor svært vanskelig å lage sammenlikninger mellom land.

---

¹ Vi vil i denne forbindelse takke PDMT for at de velvillig stilte opp og lot oss få sitte i deres lokaler og lese anmeldelser.

Det er et stort innslag av subjektiv tolkning når det gjelder denne formen for merking av hatkriminalitet, og dette påvirker datamaterialet betydelig. Det er i registreringsrutinen lagt vekt på fornærmedes subjektive oppfatning av motiv for den straffbare handlingen. De politiansatte gjør på samme måte subjektive vurderinger når de koder anmeldelser som hatkriminalitet. Deretter har vi som forfattere av denne rapporten gjort en subjektiv vurdering av den kodingen som er gjort av politidistriktene på dette området. Koding av motiv er i det hele tatt problematisk siden motivet ikke alltid nødvendigvis lar seg fastslå. I tillegg kan det være flere motiv og oppfatningen av hva som er motiv kan endre seg i løpet av en etterforskning.

Såkalte undersøkelsessaker er trukket ut av datamaterialet. En undersøkelsessak kan dreie seg om et straffbart forhold. I disse tilfellene vil anmeldelsen på et senere tidspunkt bli kodet om til den aktuelle statistikkgruppen og eventuelt bli merket som hatkriminalitet dersom et slikt motiv foreligger. Også to anmeldelser registrert hos KRIPOS er tatt ut av materialet. Disse sakene gjelder krigsforbrytelser begått i utlandet, og er tatt ut fordi denne rapporten omhandler hatmotivert kriminalitet begått i Norge.

En utfordring i statistikkbearbeidingen har vært at enkelte anmeldelser er kodet med flere motiv samtidig. Dette gjelder særlig motivene rase/etnisk tilhørighet og religion, hvor det enkelte ganger kan knytte seg usikkerhet til hvorvidt den kriminelle handlingen er motivert av hat eller fordommer på grunn av fornærmedes religionstilhørighet eller etniske tilhørighet. I disse tilfellene er forhold knyttet til begge motiver tatt med i materialet, men det er gjort en vurdering slik at det kun er registrert en anmeldelse, og denne er da knyttet til et enkelt motiv.

3. Hva er hatkriminalitet?

Hatkriminalitet er et samlebegrep som brukes om *kriminalitet som har rasistiske, fremmedfjendtlige og homofobiske motiver, eller som på en eller annen måte er begrunnet i fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet.*²

Hatkriminalitet er ikke et enkelt begrep å definere. Begrepet er ikke avgrenset til enkelte kriminalitetstyper, men kan opptre i forskjellige former, alt fra fysisk vold, trusler, skadeverk, ærekrenkelses, diskriminering osv. Det avgjørende for hvorvidt en kriminell handling skal betegnes som hatkriminalitet er selve motivet for handlingen, dvs. at dette er basert på hat og fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres gruppetilhørighet.

Hatkriminalitet ytrer hierarkiske skiller i befolkningen og kan sees som uttrykk for ulik status og makt mellom grupper i samfunnet. Hatkriminalitet kan;

- uttrykke en nedlatende holdning til andre personer på grunnlag av misbilligelse av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet,
- indikere at gruppen man selv tilhører (faktisk eller oppfattet) har høyere status og verdi enn den gruppen offeret tilhører (faktisk eller oppfattet),
- indikere at offeret tilhører en gruppe som ikke har samme rett til å oppholde seg på et territorium, eller uttrykke sin egenart, som andre grupper (gjerne da majoritetsgruppen),
- uttrykke en etnosentrisk holdning, dvs. at gjerningspersonen misbilliger den andres rett til å uttrykke sin kultur og egenart og vurderer denne som mindreverdige sammenliknet med egen kultur og egenart,
- uttrykke dehumanisering, dvs. reduserer den andres menneskelighet (f.eks. ved hjelp av metaforer til dyreriket eller bruk av rasemessig teori som f.eks. ved nazistisk propaganda).

Begrepet hatkriminalitet benyttes i flere land. Det finnes likevel ingen entydig forståelse av begrepet. Ulike definisjoner av hatkriminalitet varierer med hensyn til:

- *Hvilke typer av kriminalitet som omfattes.* Enkelte definisjoner fokuserer på motiv i hovedsak og kan i prinsippet inkludere alle former for kriminalitet gitt eksistensen av et motiv knyttet til hat og fordommer. Andre definisjoner fokuserer på en kombinasjon av motiv og type kriminalitet og er avgrenset til spesifikke kriminalitetstyper, f.eks. lovbrudd av voldelig karakter.
- *Hvilke grupper av individer som omfattes.* Forskjellige definisjoner er avgrenset ulikt med hensyn til hvilke grupper som dekkes av begrepet og hvorvidt det kun kan brukes når minoriteter er

---

² Meland, Pål (2007). *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer*. Oslo: Oslo politidistrikt.

rammet, eller om det også kan brukes når motiver knyttet til hat og fordommer er tilstede og det er minoritet som rammer annen minoritet eller majoritet.

- *Hvilken grad av motivasjon som må ligge bak den kriminelle handlingen.* Enkelte definisjoner legger vekt på at motivet knyttet til hat og fordommer må være hovedmotivasjonen for den kriminelle handlingen, mens andre definisjoner legger vekt på at dette kun trenger å være en av flere faktorer i motivasjonen for handlingen.

Mangelen på en entydig forståelse av hatkriminalitet gjør sammenlikning på tvers av landegrensene svært vanskelig. Definisjoner av hatkriminalitet kan også variere innenfor et og samme land, slik tilfelle f.eks. er i USA hvor delstatene har ulike juridiske definisjoner av hva som skal regnes som hatkriminalitet.³ For de land som pr. i dag utarbeider statistikk på dette området er det ikke mulig å sammenlikne tallene direkte.

---

³ Hall, N. (2005). *Hate Crime*. Cullompton: Willan Publishing.

4. Politiets registrering av hatkriminalitet

4.1. Registreringsfunksjonen i BL/STRASAK

Høsten 2006 ble det introdusert en funksjon knyttet til registrering av hatkriminalitet i BL/STRASAK.⁴ Det ble lagt inn kodemulighet for følgende tre kategorier av motiver: Rase/etnisk tilhørighet, religion og seksuell legning. Funksjonen er nærmere beskrevet i heftet *PDMT tema nr. 2 2006*, utgitt av Politiets data- og materielltjeneste:

Funksjonen skal aktiveres ut fra melderens subjektive oppfatning på anmeldelsestidspunktet. Det skal registreres om den straffbare handlingen er motivert av diskriminerende holdninger ovenfor **rase, seksuell legning eller religion** (PDMT 2006:10).

Det kan være noe uklart hva som her menes med melder. Den som er registrert som melder trenger ikke nødvendigvis å være knyttet opp til lovbruddet på annen måte enn at vedkommende er den som i første omgang tar kontakt med politiet. Siden melder ofte vil være fornærmede, er det rimelig å tolke dette i retning av at det er fornærmedes subjektive oppfatning som her skal vektlegges. Det står videre i temaheftet at: "Hvis vedkommende [melder] er død, må polititjenestemannen foreta vurderingen" (PDMT 2006:10). I utgangspunktet legges det altså her opp til at det kun er ved fornærmedes død at andres oppfatning skal være av betydning for registreringen av motivet for den kriminelle handlingen.

Oslo politidistrikt utga i februar 2007 en egen rapport som omhandlet begrepet hatkriminalitet og politiets registrering av dette.⁵ Her ble det lagt opp til en noe bredere registreringspraksis. For det første ble det sagt at det må vektlegges dersom den mistenkte/siktede oppgir hat eller fordømmer som motiv. For det andre at det også burde vektlegges at politiet mistenker dette for å være motivet bak den kriminelle handlingen. Hovedvekten legges likevel på offerets subjektive oppfatning av motivet for den straffbare handlingen.

Den norske registreringsrutinen er desentralisert og enhver med kodetilgang kan registrere motiv inn i BL/STRASAK. Dette skiller seg fra den svenske modellen hvor hatkriminalitet (hatbrott) registreres av Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Dette skjer ikke på grunnlag av en egen koding i straffesakssystemet, men på grunnlag av egne undersøkelser basert på fritekstsøk for å skille ut de anmeldelsene hvor hat og fordømmer fremkommer som et aktuelt motiv for den kriminelle handlingen.⁶

---

⁴ Denne funksjonen ble innført 22. november 2006.

⁵ Meland, Pål (2007). *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordømmer*. Oslo: Oslo politidistrikt.

⁶ Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2008). *Hatbrott 2007: En sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2008:13. Stockholm: BRÅ.

Det kan påpekes at hatkriminalitet som oftest rammer allerede stigmatiserte og marginaliserte grupper i samfunnet.⁷ Til tross for dette er det i den norske modellen lagt opp til at det også betegnes som hatkriminalitet dersom både fornærmede og gjerningsperson tilhører ulike minoriteter og hvor et hatrelatert motiv er tilstede, eller dersom fornærmede tilhører en majoritet og gjerningspersonen en minoritet og hvor et slikt motiv er tilstede.

4.2 Avklaring av motivene

Rase/etnisk tilhørighet

Begrepet rase/etnisk tilhørighet favner vidt og dekker etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk. Nasjonal opprinnelse omfatter blant annet fødested, landbakgrunn og sted der man har sin oppvekst fra.⁸ Avstamning kan omfatte ulike former for sosial lagdeling, herunder kaste, stamme og klan.⁹

Religion

Begrepet religion dekker her både religion og livssyn. Det kan her være tilfeller hvor det er vanskelig å skille mellom hvorvidt motivet skyldes religion eller etnisitet.¹⁰

Seksuell legning

Begrepet seksuell legning kan omfatte homofile og lesbiske, bifile og transpersoner. Sistnevnte begrep dekker flere typer av kjønnsoverskridelser knyttet til sosial kjønnsidentifikasjon, personlig kjønnsidentitet og fysisk kjønnsstilhørighet (f.eks. transvestitter og transkjønnede).

---

⁷ Perry skriver i boken *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*: "Hate crimes involves acts of violence and intimidation, usually directed toward already stigmatised and marginalised groups. As such, it is a mechanism of power and oppression ..." (Perry 2001:10).

⁸ Jfr. forarbeidene til diskrimineringsloven (Ot. prp. nr. 33 (2004-2005):205). Her konkluderes det med at loven ikke bør omfatte statsborgerskap som diskrimineringsgrunnlag. Det samme gjelder begrepet nasjonalitet, som ofte brukes synonymt med statsborgerskap. Dette fikk betydning blant annet i vurderingen av anmeldelsen mot Scandic Hotels AS etter at en cubansk handelsdelegasjon ble nektet opphold på Scandic Edderkoppen hotell. Her ble det lagt til grunn at delegasjonen ikke ble avvist pga. sin cubanske opprinnelse, men fordi de representerte cubanske myndigheter. Til bakgrunnen hører det at Scandic Hotels AS var eid av det amerikanske selskapet Hilton Corp. Anmeldelsen ble henlagt som intet straffbart forhold.

⁹ Jfr. Ot. prp. nr. 33 (2004-2005):205.

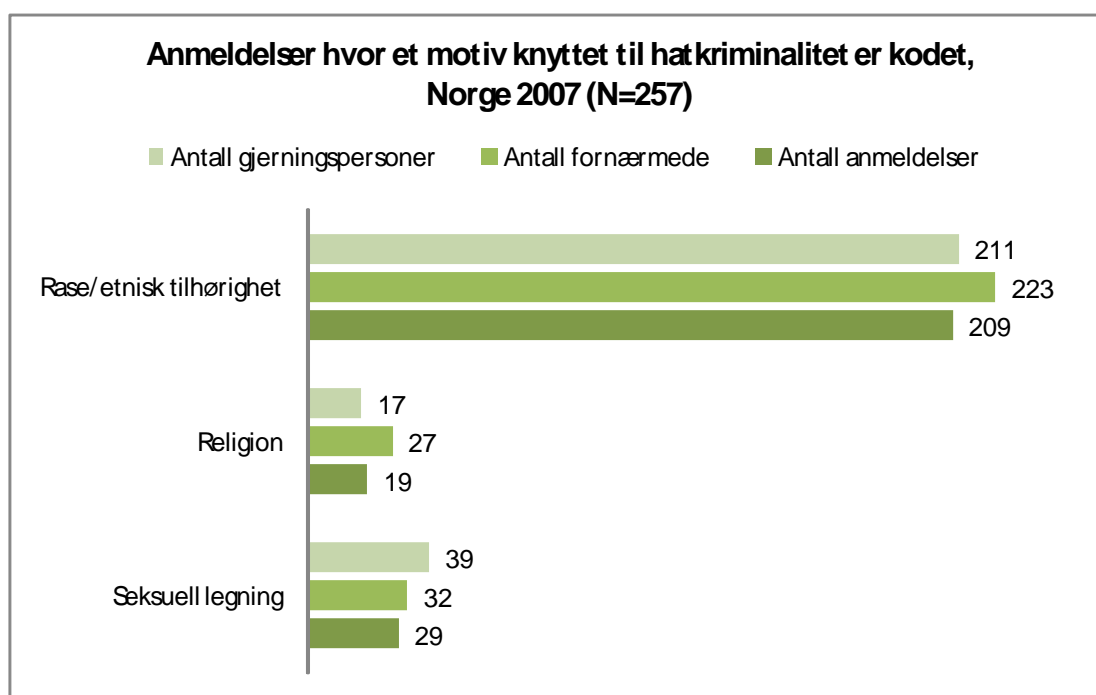
¹⁰ Jfr. Ot. prp. nr. 33 (2004-2005):90.

5. Politiregistrert hatkriminalitet i Norge i 2007

5.1. Generell omtale – omfang og type motiv

Det ble registrert 257 anmeldelser i Norge i 2007 med et motiv knyttet til hatkriminalitet. Av disse var 209 registrert med motiv rase/etnisk tilhørighet, 19 med motiv religion og 29 med motiv seksuell legning. Figuren nedenfor viser fordelingen av antall anmeldelser, samt involverte fornærmede og gjerningspersoner:

Figur 1. Anmeldelser hvor et motiv knyttet til hatkriminalitet er kodet i Norge i 2007, fordelt etter motiv. Absolutte tall. N=257.

Foranledning

Dersom man deler de registrerte forholdene i to kategorier etter hvorvidt den hat- eller fordomsbaserte handlingen har en foranledning eller rammer mer tilfeldig og uprovosert, er det svært få tilfeller som faller i den sistnevnte kategorien. De fleste forholdene skjer i forbindelse med en pågående konflikt eller en uoverensstemmelse og kan således beskrives som fremprovosert. Rasisme, fremmedfiendtlighet og homofobi som ytrer seg på en slik fremprovosert måte, viser underliggende strømninger av hat og fordommer i samfunnet. Det er likevel grunn til å skille dette fra uprovoserte handlinger som skyldes hat og fordommer, som i verste tilfelle viser seg ved planlagte tilfeller hvor offeret og/eller deres eiendom angripes som følge av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet.

Dersom vi ser nærmere på de forholdene hvor det kan sies å være en foranledning er det flere situasjoner som peker seg ut. En del skjer f.eks. i forbindelse med pågående nabokonflikter. Dette gjelder særlig handlinger med hatmotiv rase/etnisk tilhørighet, men det er også kodet forhold her med hatmotiv religion og seksuell legning. I disse tilfellene kan det være slik at hat og fordommer mot offerets gruppetilhørighet er en underliggende årsak til konflikten, men det kan også dreie seg om hatefulle ytringer og handlinger i en opphisset situasjon. På samme måte er det en del ytringer og handlinger som skjer i forbindelse med dørvaktsituasjoner, hvorav det mest typiske er at offeret føler seg utsatt for rasisme i forbindelse med at man nektes adgang til et utested. En annen foranledning er trafikkrelaterte situasjoner hvor ytringen eller handlingen skjer i forbindelse med en uoverenstemmelse etter et uhell i trafikken. Det er også en del forhold som skjer i tilknytning til skoler og ungdomsmiljøer. Enkelte forhold som er kodet motiv rase/etnisk tilhørighet skjer mellom ulike minoritetsgrupper. Dette kan f.eks. være forhold som bunner i krangler mellom personer med ulik etnisk tilhørighet på et asylmottak, eller det kan være krangler mellom ulike minoritetsgrupper i et nærmiljø. Det er også enkelte forhold som er kodet med hatmotiv religion som skjer mellom personer med tilknytning til ulike retninger innenfor en og samme religion.

Ser man på de mer uprovoserte handlingene, er det enkelte forhold som kan knyttes til høyreekstreme miljøer. Det kan dreie seg om rasistiske nettsider, rasistisk skadeverk og fremmedfiendtlig vold. Det er også tilfeller hvor satanistiske motiver synes å ligge til grunn når religiøse symboler angripes. Når det gjelder hatkriminalitet rettet mot homofile og lesbiske er det grunn til å peke på at mange av disse skjer relativt uprovosert.

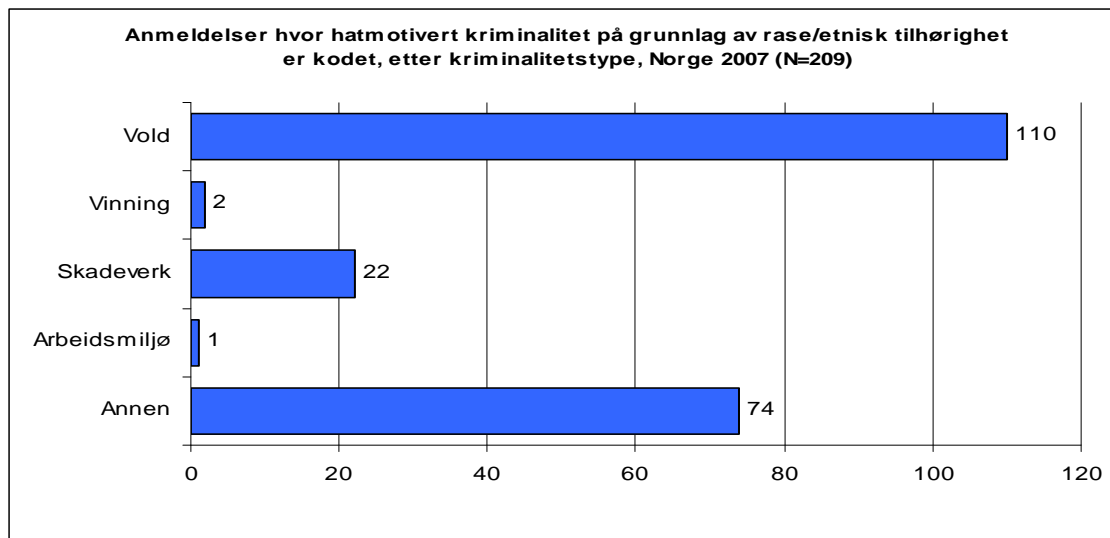
5.2. Hatkriminalitet på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet

I 2007 ble det registrert 209 anmeldelser som gjaldt lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet. Samlet er det registrert 223 fornærmede og 211 gjerningspersoner i disse anmeldelsene.

Litt over halvparten av anmeldelsene kodet med et motiv på grunnlag av hat eller fordommer knyttet til rase/etnisk tilhørighet dreier seg om voldslovbrudd. Det er også registrert en del anmeldelser for skadeverk og innenfor kriminalitetstypen annen kriminalitet.

Rundt halvparten av alle anmeldelser som er kodet som hatmotivert på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, gjelder vold (52,6 prosent). Kriminalitetstypen vold dekker både fysisk vold og trusler om vold. Fysisk vold utgjorde 74,1 prosent av voldsanmeldelsene. Det vanligste lovbruddet innenfor fysisk vold var legemsfornærmelse. Det ble registrert 60 anmeldelser for legemsfornærmelse etter strl. § 228, 1. ledd og 7 anmeldelser for legemsfornærmelse med skadefølge etter strl. § 228, 2. ledd. Det ble videre registrert 15 anmeldelser for legemsbeskadigelse etter strl. § 229. Det var også en anmeldelse som var kodet som liv, legeme og helbred, diverse. De øvrige 25,9 prosent av voldsanmeldelsene gjaldt ulike former for trusler.

Figur 2. Anmeldelser kodet som hatmotivert kriminalitet på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, etter kriminalitetstype, Norge 2007. Absolutte tall. N=209.

I en relativt stor andel av voldsanmeldelsene synes motivet å være noe uklart eller sammensatt. Ofte er det en krangel mellom naboer eller ute på byen som utarter, og som kjennetegnes ved at det faller rasistiske kommentarer før eller under voldsutøvelsen. Det er likevel registrert 48 anmeldelser hvor volden synes å være uprovosert og relativt ensidig knyttet til hat eller fordommer mot fornærmedes gruppetilhørighet. En del av disse sakene er å anse som svært grove.

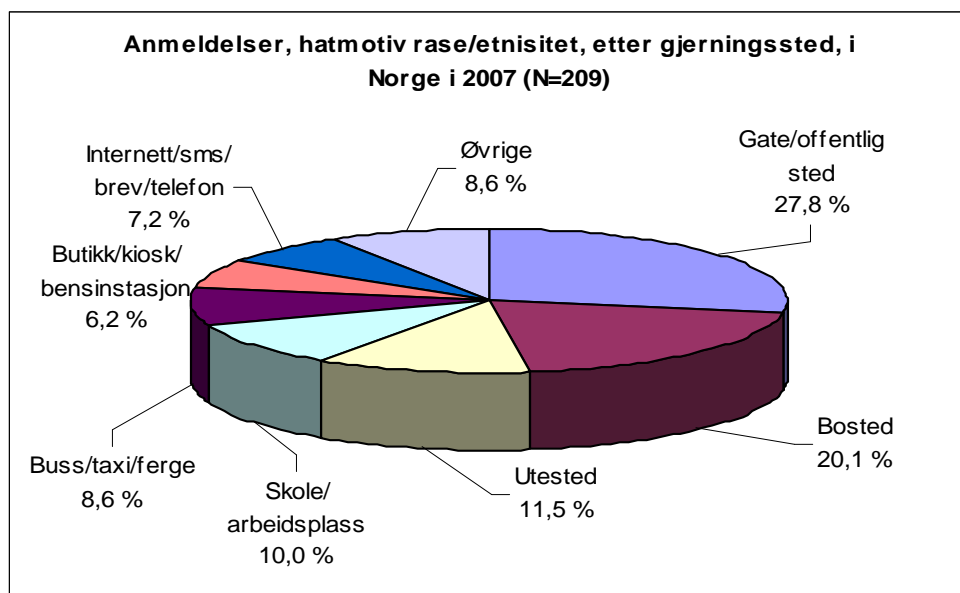
Kriminalitetstypen annen kriminalitet, som blant annet dekker skremmende, hensynsløs og plagsom adferd, ærekrenkelser, forstyrrelse av offentlig ro og orden og diskrimineringsbestemmelsene, favner i alt 35,4 prosent av anmeldelsene med motiv rase/etnisk tilhørighet. Av anmeldelsene i kategorien annen kriminalitet gjelder 33,8 prosent skremmende, plagsom og hensynsløs adferd, 22,1 prosent gjelder diskriminering (straffeloven §§ 135a og 349a), 19,5 prosent gjelder ærekrenkelser og 11,7 prosent gjelder forstyrrelse av den alminnelige fred og orden. Flere av disse sakene opplevs som truende for fornærmede.

Av de øvrige anmeldelsene for hatmotiverte lovbrudd på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet gjelder 10,5 prosent skadeverk, 1 prosent vinning og 0,5 prosent arbeidsmiljø. Blant skadeverksanmeldelsene er tagging/graffiti den hyppigst forekommende statistikkgruppen. I de fleste av disse sakene er det nazistiske symboler, og i særdeleshet hakekors, som er tagget.

De to vinningsanmeldelsene dreier seg om manglende betaling for drosje, etter at rasistiske kommentarer er ytret. En av sakene er knyttet til en legemsfornærmelse ved samme tidspunkt.

Det er registrert flest anmeldelser av lovbrudd på grunn av hat eller fordommer knyttet til rase/etnisk tilhørighet med gjerningssted gate/offentlig sted (27,8 prosent), fulgt av bosted (20,1 prosent) og utested (11,5 prosent). Det skjer flest lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet på nattestid i helgene.

Figur 3. Anmeldelser kodet som hatmotivert kriminalitet på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, etter gjerningssted, Norge 2007. Prosent. N=209.

De fleste lovbruddene gjelder personer som ikke kjenner hverandre. I 56,1 prosent av anmeldelsene kjenner fornærmede og gjerningsperson(er) ikke hverandre fra tidligere, og i ytterligere 8,8 prosent av anmeldelsene er de å betrakte som ytre bekjente (dvs. at de har en svak bekjentskapsrelasjon). I 13,7 prosent av anmeldelsene har de involverte et kunde-, klient-, pasient-, eller elev/lærerforhold til hverandre. I 9,3 prosent av anmeldelsene er de involverte bekjente.

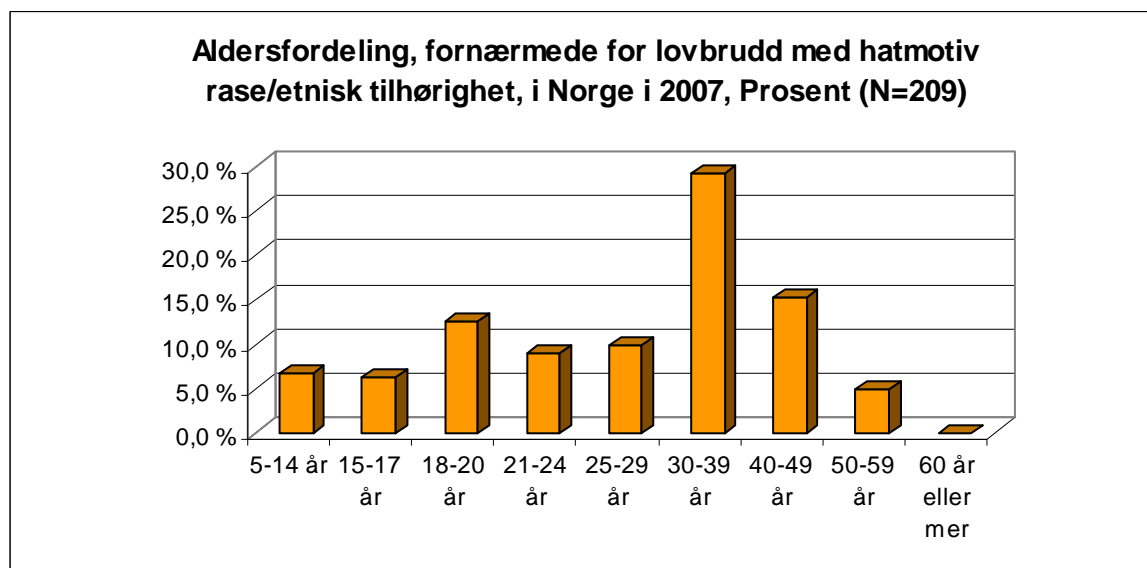
5.2.1. Fornærmede

Det er registrert 223 fornærmede i de 209 anmeldelsene som gjelder lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet.¹¹ Av disse 223 er 209 personlig fornærmet, mens de øvrige 14 fornærmede er foretak, institusjoner, kommuner og lignende. I det følgende er det kun de personlig fornærmede som omtales.

Gjennomsnittsalderen var 30 år for de fornærmede som har vært utsatt for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet i 2007.

¹¹ I seks anmeldelser er det registrert to fornærmede, mens det i en anmeldelse er tre og i en anmeldelse fire fornærmede. Tre anmeldelser, som alle gjelder forstyrrelse av den offentlige ro og orden knyttet til rus, har ingen registrert fornærmet. Felles for disse er at rasistiske og fremmedfiendtlige ytringer er en del av forstyrrelsen.

Figur 4. Fornærmede for hatmotivert kriminalitet på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, etter alder, Norge 2007. Prosent. N=209.

Sammenlignet med aldersfordelingen i statistikken over alle personofre for lovbrudd i 2007, hvor det er flest personofre i aldersgruppen 20-29 år, er tyngdepunktet aldersmessig noe høyere blant ofrene for lovbrudd motivert av hat eller fordommer knyttet til rase/etnisk tilhørighet.¹²

Det er flest menn som er utsatt for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet. Av de fornærmede i 2007 var 79,9 prosent menn og 20,1 prosent kvinner.

I 2007 hadde rundt en tredjedel av alle fornærmede landbakgrunn fra Midt-Østen, men det er også relativt mange personer med bakgrunn fra Afrika blant de fornærmede.¹³ Personer med bakgrunn fra land som Irak, Somalia, Iran og Pakistan er, sammen med personer med norsk bakgrunn, hyppigst registrert som fornærmede. Blant de fornærmede er det flere som er adoptert fra andre land. Det er også flere anmeldelser som gjelder spredning av rasistisk materiale og som anmeldes av personer med norsk bakgrunn.

Selv om en del hendelser skjedde på gata eller i tilknytning til utelivet, var det relativt få av de fornærmede som var beruset når lovbruddet ble begått. Det finnes opplysninger om at 15,1 prosent av de fornærmede var beruset ved gjerningstidspunktet og at 51,4 prosent ikke var det i materialet fra 2007. For de øvrige 33,5 prosent manglet opplysninger om eventuell påvirkning av rusmidler.

¹² For aldersfordeling for ofre for lovbrudd generelt, se www.ssb.no/lovbruddo.

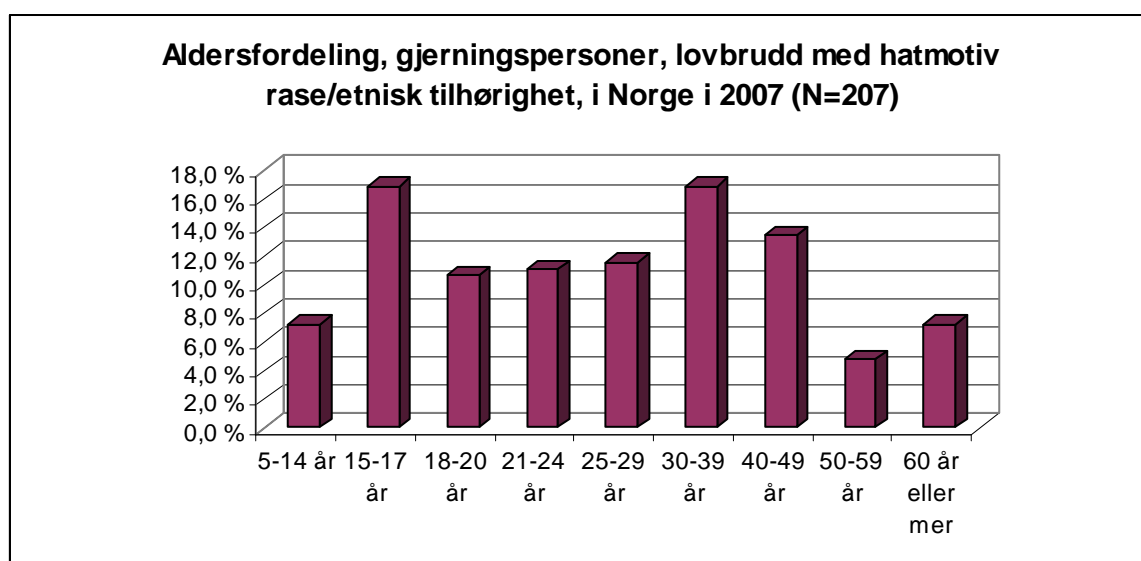
¹³ Landbakgrunn er definert ved land som individets foreldre har opphav fra.

5.2.2. Gjerningspersoner

I de 209 anmeldte lovbruddene motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, er det registrert 211 gjerningspersoner.¹⁴ Av disse var 4 organisasjoner/foretak som var mistenkt for rasediskriminering, mens 207 var privatpersoner.

Gjennomsnittsalderen for gjerningspersonene for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet var 30 år i 2007.

Figur 5. Gjerningspersoner for hatmotivert kriminalitet på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, etter alder, Norge 2007. Prosent. N=207.

Aldersfordelingen er, også for gjerningspersonene i lovbrudd som gjelder hat eller fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, noe annerledes enn i kriminalstatistikken generelt, hvor det for siktede er en klar opphoping i aldersgruppene 15-29 år.¹⁵ Det er en relativt stor del av lovbruddene motivert av hat og fordommer på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet som er begått av barn og unge eller godt voksne. En god del av lovbruddene med barn og unge skjer i tilknytning til skolen.

Av gjerningspersonene var 11,1 prosent kvinner og 88,9 prosent menn. Det er i materialet gjerningspersoner med bakgrunn fra 20 forskjellige land, men hele 84,1 prosent har norsk landbakgrunn. Det foreligger informasjon om at 34,7 prosent av gjerningspersonene var ruspåvirket. For 21,2 prosent av gjerningspersonene er det registrert at de ikke var påvirket av rusmidler, mens det manglet opplysninger om dette for de resterende personene.

¹⁴ Som gjerningspersoner regnes her alle personer som er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt.

¹⁵ For aldersfordeling for siktede for lovbrudd generelt, se www.ssb.no/lovbruddo.

5.2.3. Oppsummering

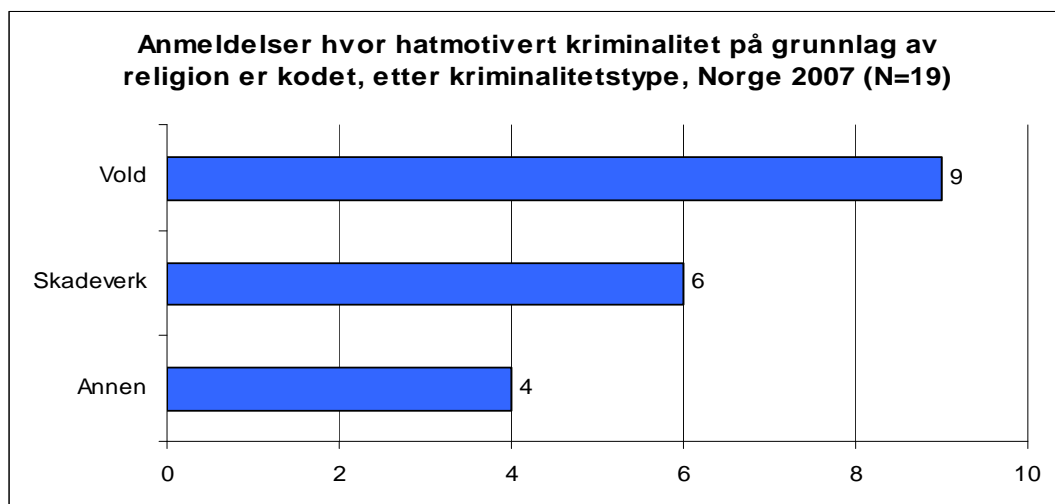
Anmeldelsene som er kodet som motivert av hat eller fordommer knyttet til rase/etnisk tilhørighet gjelder oftest voldshandlinger, diskriminering, skremmende og plagsom oppførsel eller forstyrrelse av den offentlige ro og orden. Motivet er ofte uklart og kan gjerne være sammensatt. Felles for hendelsen er imidlertid at det faller rasistiske kommentarer og at situasjonen utarter. Hendelsen skjer oftest på natten mellom fornærmede og gjerningspersoner som ikke kjenner hverandre. Gjerningsstedet er relativt sjelden en persons bosted, det er ute i det offentlige rom, på byen, på skolen eller på arbeidsplassen det skjer. Noe over en tredjedel av gjerningspersonene er beruset, mens fornærmede relativt sjelden er det.

5.3. Hatkriminalitet på grunnlag av religion

Det ble registrert 19 anmeldelser som gjaldt lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av religion i 2007. I disse anmeldelsene er det registrert 27 fornærmede og 19 gjerningspersoner. På grunn av det lave antall anmeldelser som er kodet med dette motivet er det grunn til å tolke opplysningene med særlig forsiktighet i forhold til generaliseringer. Det er sannsynlig at bildet vil endre seg markant fra år til år dersom antall anmeldelser holder seg lavt.

Blant anmeldelsene som er kodet med motiv religion gjelder om lag halvparten voldskriminalitet. Øvrige anmeldelser gjelder skadeverk og annen kriminalitet.

Figur 6. Anmeldelser kodet som hatmotivert kriminalitet på grunnlag av religion, etter kriminalitetstype, Norge 2007. Absolutte tall. N=19.

Ni av de 19 anmeldelsene dreier seg om voldskriminalitet. To anmeldelser gjelder fysisk vold, mens de øvrige syv voldsanmeldelsene gjelder trusler. De to anmeldelsene som gjelder fysisk vold er en legemsfornærmelse etter strl. § 228 1. ledd og en legemsbeskadigelse etter strl. § 229. Ingen av disse synes å gjelde helt uprovoserte handlinger uten noen foranledning.

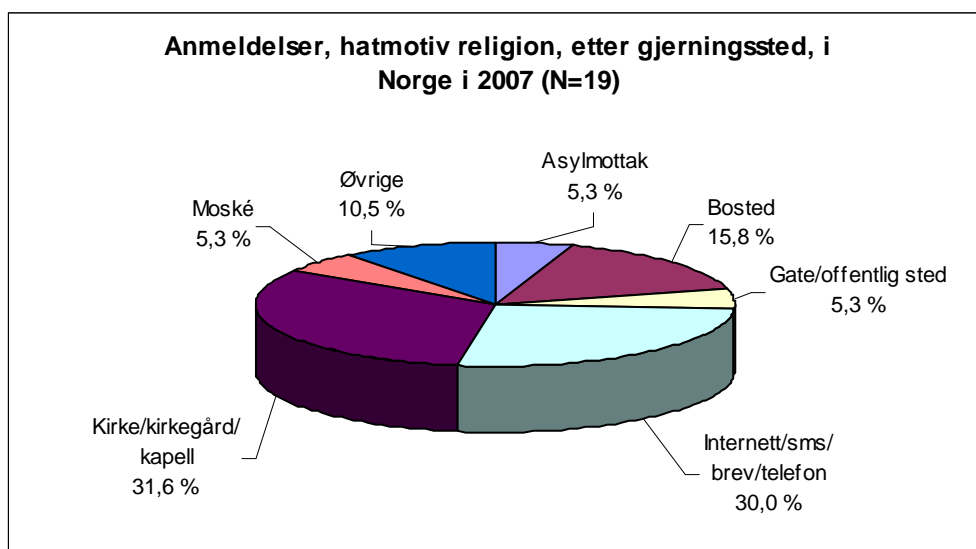

De seks skadeverksanmeldelsene fordeler seg på skadeverk på kirkegårder, kirker og andre bygninger med religiøs tilknytning. Hendelsene gjelder ruteknusing, tilgrising og skader på bygninger eller gjenstander. Satanistiske slagord og snudde kors forekommer i tre av anmeldelsene.

Det er fem anmeldelser som gjelder annen kriminalitet. Fire av disse er diskrimineringsanmeldelser og en er en sjikaneanmeldelse.

I 2007 var det registrert flest anmeldelser motivert av hat og fordommer på grunnlag av religion på steder med religiøs betydning. Seks av anmeldelsene gjelder skadeverkshandlinger begått i kirker og kapell, eller på kirkegårder. En handling er begått i en moské. Denne saken er kjent gjennom media og gjelder et grisehode og et naziflagg som ble plassert i moskéen. Ytterligere seks anmeldelser gjelder trusler, diskriminering og sjikane gjennom internett, telefon og brev.

Figur 7. Anmeldelser kodet som hatmotivert kriminalitet på grunnlag av religion, etter gjerningssted, Norge 2007. Prosent. N=19.

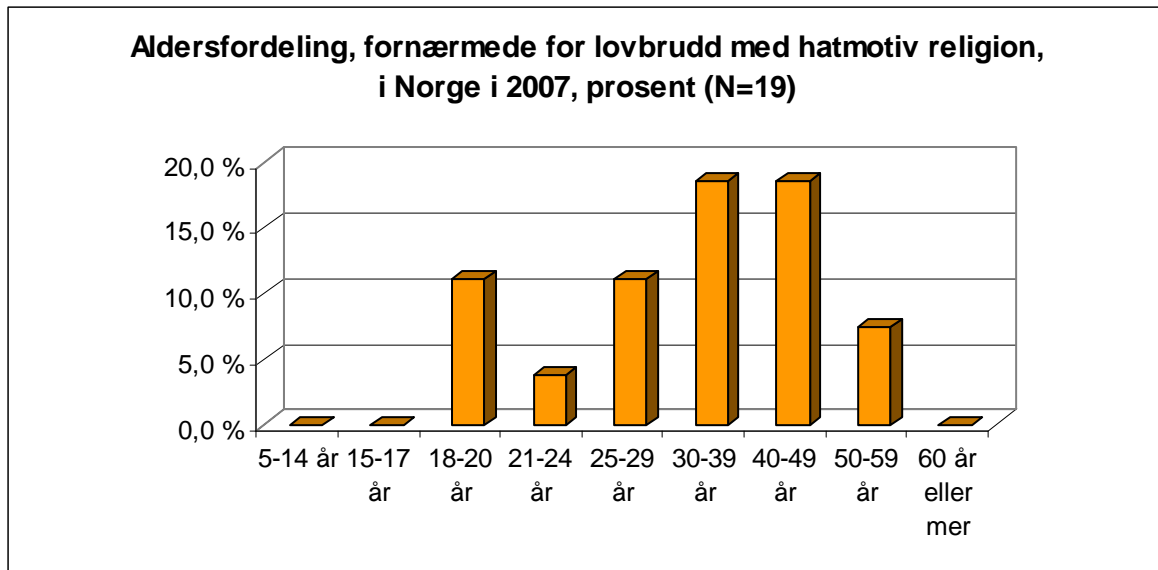
I seks av anmeldelsene er gjerningspersonen(e) ukjent(e) for fornærmede. Tre anmeldelser gjelder personer som er ytre bekjente, to anmeldelser gjelder bekjente og to anmeldelser gjelder kollegaer. En anmeldelse gjelder naboer. I de øvrige seks anmeldelsene er det organisasjoner og institusjoner som er fornærmet, slik at relasjon ikke er relevant.

I motsetning til anmeldelser av hatmotiverte lovbrudd på grunnlag av rase/etnisk tilhørighet, er det ikke noen klar opphoping av anmeldelser i helgene. Det har skjedd like mange lovbrudd mandag til torsdag som fredag til søndag som er motivert av hat eller fordommer på grunnlag av religion. Det er flest anmeldelser med gjerningstidspunkt på nattestid.

5.3.1. Fornærmede

Det er registrert 27 fornærmede for lovbrudd som er motivert av hat eller fordommer på grunnlag av religion. Av de fornærmede er åtte trossamfunn eller religiøse organisasjoner, mens 19 er privatpersoner.

Figur 8. Fornærmede for hatmotivert kriminalitet på grunnlag av religion, etter alder, Norge 2007. Prosent. N=19.

De fornærmede personene er i gjennomsnitt 34 år. Det er flest fornærmede i aldersgruppene 30-39 år og 40-49 år, noe som innebærer at også fornærmede for hatkriminalitet på grunnlag av religion gjennomgående er noe eldre enn i personofferstatistikken generelt.¹⁶

Av de fornærmede var 14 menn og fem kvinner. Det er flest fornærmede med landbakgrunn fra Norge, Pakistan, Libanon og Eritrea. Det er ikke opplysninger om berusede fornærmede for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av religion. Det er imidlertid opplysninger om at 13 av de fornærmede personene ikke var påvirket av rusmidler, mens det mangler opplysninger om ruspåvirkning for de resterende seks personlig fornærmede.

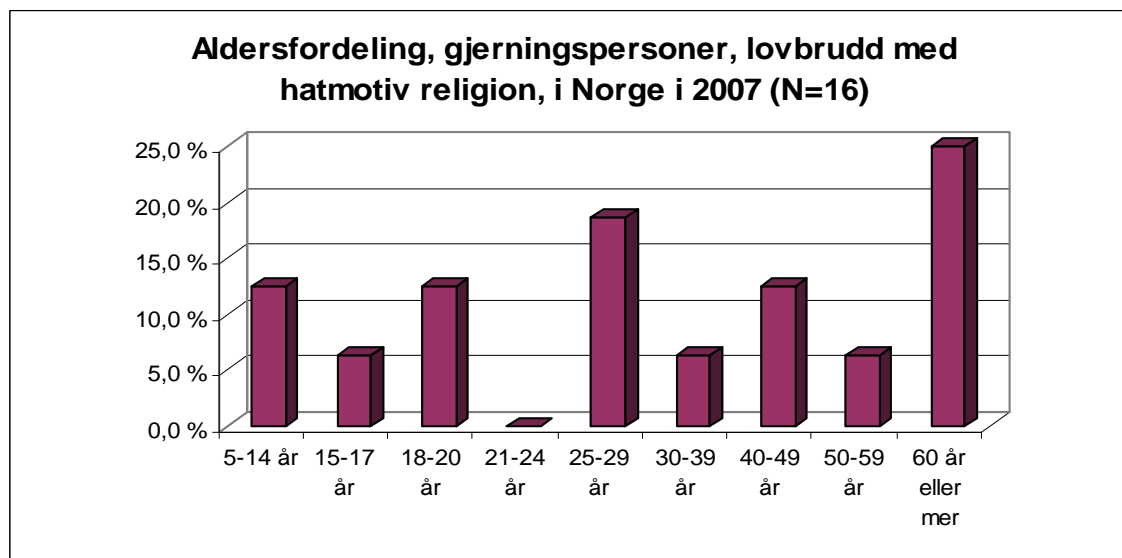
5.3.2. Gjerningspersoner

Det er registrert 17 gjerningspersoner i anmeldelsene av lovbrudd motivert av hat eller fordommer knyttet til religion. En av disse er en religiøs organisasjon, de øvrige 16 er privatpersoner.

Gjennomsnittsalderen for gjerningspersonene var 36 år i 2007. Det er særlig gruppen 60 år eller mer som trekker opp gjennomsnittsalderen.

¹⁶ Jf. aldersfordelingen for ofre for lovbrudd generelt, se www.ssb.no/lovbruddo.

Figur 9. Gjerningspersoner for hatmotivert kriminalitet på grunnlag av religion, etter alder, Norge 2007. Prosent. N=16.

Hele 15 av 16 gjerningspersoner er menn. Gjerningspersonene har bakgrunn fra fem land, men over to tredjedeler har norsk landbakgrunn. Det er kun registrert to gjerningspersoner som var ruspåvirket. Fem gjerningspersoner var ikke påvirket, mens det ikke var opplysninger om ruspåvirkning for 9 gjerningspersoner.

5.3.3. Oppsummering

Flertallet av anmeldelsene som er kodet med motiv religion rammer privatpersoner, men det er også noen som rammer organisasjoner og institusjoner. Trossamfunn og religiøse organisasjoner er i det vesentlige utsatt for skadeverk på bygninger eller annen eiendom. Ruteknusing på kirker, snudde kors på kirkegårder og lignende er typisk for lovbruddene uten personoffer.

For anmeldelser kodet som motivert av hat eller fordommer på grunnlag av religion med personlig fornærmet, er det trusler som dominerer. Også diskriminering og sjikane forekommer i flere anmeldelser. Disse lovbruddene skjer gjerne på internett, over telefon eller i brev. Det er kun registrert to anmeldelser som gjelder fysisk vold i 2007, og ingen av disse er å anse som uprovoserte. Den fornærmede og gjerningspersonen er ukjente for hverandre i de fleste tilfellene, og det er i liten grad rus i bildet.

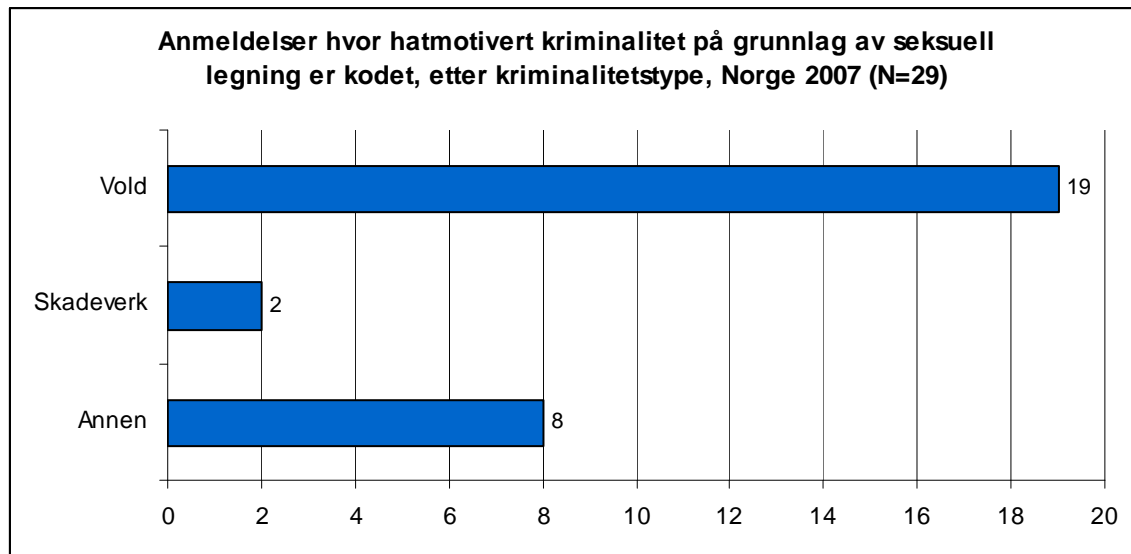
5.4 Hatkriminalitet på grunnlag av seksuell legning

I 2007 ble det registrert 29 anmeldelser som gjaldt lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av seksuell legning. Det ble registrert 32 fornærmede og 39 gjerningspersoner. På samme måte som med motiv religion er det få anmeldelser som er kategorisert med motiv

seksuell legning. Det er derfor grunn til å oppfordre til at opplysningene tolkes med forsiktighet i forhold til generaliseringer også når det gjelder dette motivet.

Av disse 29 anmeldelsene gjaldt 19 voldskriminalitet, 2 skadeverk og de resterende 8 annen kriminalitet:

Figur 10. Anmeldelser kodet som hatmotivert kriminalitet på grunnlag av seksuell legning, etter kriminalitetstype, Norge 2007. Absolutte tall. N=29.

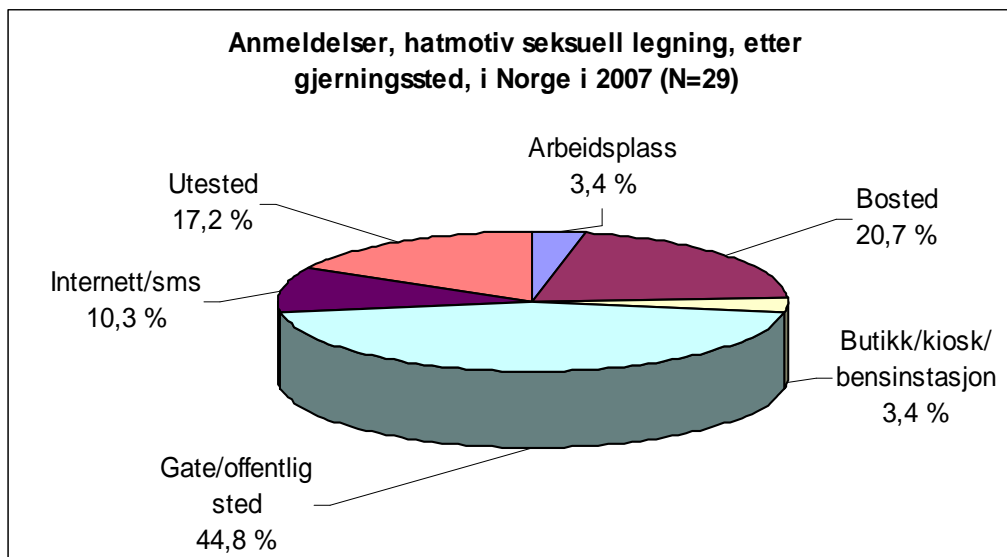
Av voldsanmeldelsene var 16 anmeldelser for fysisk vold (liv, legeme, helbred), mens tre anmeldelser var for trusler. Av anmeldelsene for fysisk vold var 13 kodet som en legemsfornærmelse etter strl. § 228, 1. ledd, mens 2 saker var av grovere karakter og kodet som legemsbeskadigelse etter strl. § 229. En sak var kodet som liv, legeme, helbred diverse.

De to anmeldelsene for skadeverk gjaldt i det ene tilfellet skadeverk på sykkel og i det andre tilfellet tagging av homofobiske uttrykk på privat eiendom.

Anmeldelsene som er kodet under kriminalitetstypen annen kriminalitet gjelder henholdsvis fem tilfeller av skremmende/plagsom/hensynsløs adferd, ett tilfelle av ærekrenkelse, ett tilfelle av ordensforstyrrelse og ett tilfelle av diskriminering av legning/leveform/orientering (strl. § 135a).

Det ble registrert flest anmeldelser med motiv seksuell legning på gate/offentlig sted (13 anmeldelser), fulgt av bosted (6 anmeldelser), utested (5 anmeldelser) og internett/sms (3 anmeldelser).

Figur 11. Anmeldelser kodet som hatmotivert kriminalitet på grunnlag av seksuell legning, etter gjerningssted, Norge 2007. Prosent. N=29.

I 15 av anmeldelsene er fornærmede og gjerningsperson ukjente for hverandre, mens de i fem anmeldelser er beskrevet som ytre bekjente. I tre tilfeller er relasjonen beskrevet som bekjente, i to tilfeller som kunde, i ett tilfelle som medelev på skole og i ett tilfelle som nabo. I en anmeldelse er det en organisasjon som er anmeldt og relasjon er da ikke relevant.

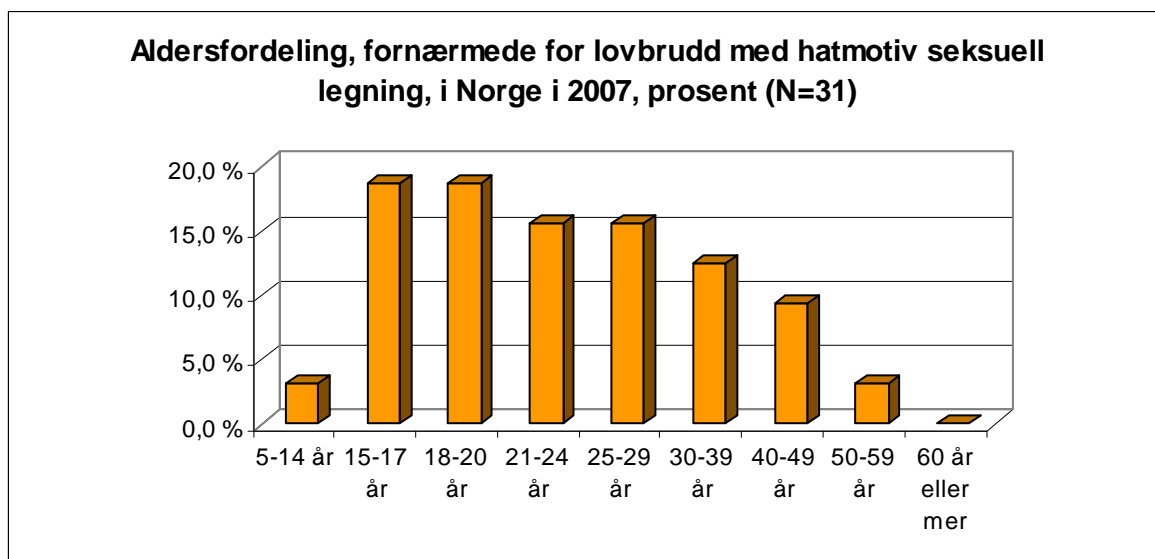
Når det gjelder hatkriminalitet med motiv seksuell legning, er andelen hvor det utøves uprovosert vold forholdsvis høy. Dette er tilfelle i 14 av anmeldelsene. I enkelte anmeldelser blir fornærmede spurt hvorvidt vedkommende er homofil og deretter utsatt for vold når dette bekreftes. En del av disse tilfellene skjer utenfor utested eller på åpen gata sent nattestid, og i noen av disse tilfellene er både gjerningsperson og fornærmede ruspåvirket. Flere av de uprovoserte angrepene framstår som svært homofobiske.

5.4.1. Fornærmede

Det ble registrert 32 fornærmede i de 29 anmeldelsene som gjaldt lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av seksuell legning. Det er registrert flere enn en fornærmet i to av anmeldelsene. Av de fornærmede er det 31 privatpersoner og en organisasjon/foretak. Sistnevnte er et kollektivtrafikkelskap som er utsatt for homofobiske slagord som er tagget på et informasjonsskilt.

Gjennomsnittsalderen for de 31 fornærmede privatpersonene var 25 år. Fordelingen av de fornærmede på alder var som følger:

Figur 12. Fornærmede for hatkriminalitet på grunnlag av seksuell legning, etter alder, Norge 2007. Prosent. N=31.

Av de 31 fornærmede privatpersonene var 24 menn (77,4 %) og 7 kvinner (22,6 %). Av de fornærmede personene hadde 29 norsk landbakgrunn, mens to hadde landbakgrunn fra et land utenfor Norge (begge disse fra land utenfor Europa).

Nærmere halvparten av de fornærmede var påvirket av alkohol da det straffbare forholdet fant sted (46,9 %). De resterende var ikke ruspåvirket (34,4 %), eller dette er ikke oppgitt i anmeldelsens dokumenter (18,7 %).

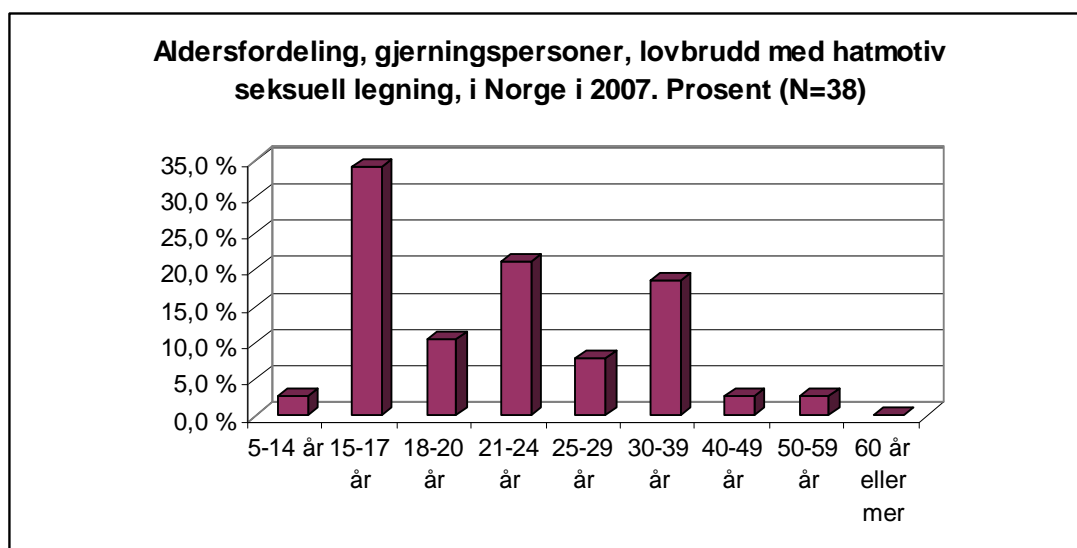
5.4.2. Gjerningspersoner

I de 29 anmeldelsene som er kodet som motivert av hat eller fordommer på grunnlag av seksuell legning er det registrert 38 anmeldte personer og en anmeldt organisasjon/foretak. Den sistnevnte anmeldelsen knytter seg til spørsmålet om ansettelse av homofile prester i Den norske kirke.¹⁷

I det videre ser vi nærmere på de 38 privatpersonene som ble registrert som mistenkt, siktet eller domfelt i disse anmeldelsene. Gjennomsnittsalderen for gjerningspersonene for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av seksuell legning var 23 år. Aldersfordelingen var som vist nedenfor:

¹⁷ Denne anmeldelsen er tatt med i materialet fordi fornærmede subjektivt oppfatter motivet som relatert til fordommer knyttet til seksuell legning.

Figur 13. Gjerningspersoner for hatmotivert kriminalitet på grunnlag av seksuell legning, etter alder, Norge 2007. Prosent. N=38.

Det er også her en god del unge gjerningspersoner. Det er vanskelig å uttale seg om et så lavt antall registrerte gjerningspersoner, men gjennomsnittsalderen er lav sett i forhold til gjerningspersonene dersom man ser hele kriminalitetsbildet under ett.

Av de 38 registrerte gjerningspersonene var 34 menn (89,5 %) og 4 kvinner (10,5 %). Videre hadde 33 norsk landbakgrunn, mens 6 hadde en annen landbakgrunn enn norsk. De sistnevnte hadde alle landbakgrunn fra en annen verdensdel enn Europa.

En ganske høy andel av gjerningspersonene var ruspåvirket da det straffbare forholdet fant sted. Dette var tilfelle for 60,5 % av gjerningspersonene (23 av 38 personer). I 21,1 % av tilfellene var gjerningspersonen ikke ruspåvirket (8 personer), mens det mangler opplysninger om ruspåvirkning for de resterende 7 registrerte gjerningspersonene.

5.4.3. Oppsummering

Det er registrert et relativt lavt antall anmeldelser for hatmotivert kriminalitet på grunnlag av seksuell legning. Det er grunn til å anta at det er mørketall på dette området og at det er mange forhold som ikke blir anmeldt til politiet. Blant de registrerte anmeldelsene er vold det vanligste lovbruddet. En høy andel av volden som utøves i disse anmeldelsene framstår som uprovosert og som klart homofobisk motivert. I en høy andel av anmeldelsene er relasjonen mellom fornærmede og gjerningsperson ukjent. Det vanligste gjerningsstedet er ute på gate/offentlig sted.

6. utfordringer knyttet til dagens registreringsordning

Det er en rekke utfordringer knyttet til registreringsordningen som ble innført i BL/STRASAK høsten 2006. Dette henger i stor grad sammen med metodiske utfordringer.

Siden registreringsordningen innebærer manuell merking på subjektivt grunnlag, er det høyst sannsynlig en del anmeldelser hvor motiver knyttet til hat og fordommer ikke er merket, til tross for at et slikt motiv ligger til grunn for den kriminelle handlingen. Manuell merking av anmeldelser vil nødvendigvis innebære at subjektive oppfatninger farger hvilke anmeldelser som merkes og ikke.

Videre viser gjennomgangen av de registrerte anmeldelsene med et motiv knyttet til hatkriminalitet at det er stor usikkerhet om hvordan begrepet skal forstås. Det er også usikkerhet om hvordan de enkelte motivene skal forstås. Dette vises ved at en relativt stor andel av anmeldelsene er feilkodet. Utfordringene peker dermed i to retninger:

- i) Anmeldelser blir ikke kodet pga. mangel på kunnskap om den eksisterende registreringsrutinen.
- ii) Anmeldelser blir feilaktig kodet som hatkriminalitet pga. uklarheter om hvordan begrepet hatkriminalitet skal forstås, eller pga. hvordan de enkelte motivene som er innført skal forstås (rase/etnisk tilhørighet, religion og seksuell legning).

Det gikk ut informasjon fra sentralt hold om registreringsordningen i etterkant av innføringen.¹⁸ Informasjon om ordningen kan alene neppe sikre ensartet praksis. På grunn av de utbredte misforståelsene er det likevel grunn til å vurdere om det bør informeres tydeligere omkring hvilket innhold begrepet hatkriminalitet og de ulike motivene skal ha i norsk politi.

Utbredte misforståelser av de enkelte motivene

På grunn av omfanget av feilkoding av hatkriminalitet kan det være nyttig å gå igjennom enkelte av de mest utbredte misforståelsene om hvordan de tre motivene skal forstås. Nedenfor listes noen av de vanligste misforståelsene:

Rase/etnisk tilhørighet

- Den straffbare handlingen har en eller flere involverte som har en ikke-norsk landbakgrunn, etnisk opprinnelse eller et ikke-norsk utseende, men handlingen er ikke knyttet til hat eller fordommer som motiv.

---

¹⁸ Først og fremst gjennom en forklaring av registreringsordningen i PDMT tema nr. 2 2006. I tillegg ga Oslo politidistrikt ut en egen manual. Denne ble i en viss grad gjort tilgjengelig for landets øvrige politidistrikter.

Religion

- Den straffbare handlingen har noe med religion å gjøre, f.eks. at den skjer som følge av en forutgående konflikt av religiøs karakter mellom personer tilhørende *samme* religion.
- Den straffbare handlingen skjer på et sted som kan knyttes til religion, f.eks. kirke eller annet gudshus, men handlingen er ikke knyttet til hat eller fordommer som motiv.

Seksuell legning

- Den straffbare handlingen har en eller flere involverte som har en homofil seksuell legning, men handlingen er ikke knyttet til hat eller fordommer som motiv.
- Den straffbare handlingen finner sted på et sted som kan knyttes til eller assosieres med personer med en homofil seksuell legning, men handlingen er ikke knyttet til hat eller fordommer som motiv.
- Den straffbare handlingen har et seksuelt motiv, f.eks. voldtekt, seksuelle overgrep mot barn eller blotting.

Det knytter seg mest misforståelser knyttet til begrepet seksuell legning. En svært høy andel av anmeldelsene som er kodet med dette motivet er feilkodet og knytter seg til straffbare forhold som voldtekt, seksuell omgang med mindreårige, blotting osv. Feilkodingen synes å være basert på dels en misforståelse i retning av at det her er meningen at man skal kode alle straffbare forhold som har et seksuelt motiv, og dels en misforståelse av hva som skal forstås med begrepet legning (f.eks. i retning av voldelig legning, pedofil legning osv.). Majoriteten av anmeldelsene som ble kodet med motiv seksuell legning i 2007 var feilkodet, og hadde ikke et motiv knyttet til hat eller fordommer. Den viktigste årsaken til dette antas å være at hatmomentet ikke kommer tydelig frem i registreringsrutinen i BL (dette blir utdypet senere under punkt 7.2.).

6.1. Omfanget av feilregistreringer

Gjennomgangen av anmeldelser kodet med hatmotiv i 2007 viser at feilregistrering er et omfattende problem. Ser man på anmeldelser lå andelen som var feilkodet på 35,6 prosent for landet som helhet.

Tabell 1. Status for registrerte anmeldelser med et motiv knyttet til hatkriminalitet i Norge i 2007. Absolutte tall og prosent.

Status	Rase/etnisk tilhørighet		Religion		Seksuell legning		Alle anmeldelser	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Feilkodet	47	18,4	21	52,5	74	71,8	142	35,6
Riktig kodet	209	81,6	19	47,5	29	28,2	257	64,4
Totalt	256	100,0	40	100,0	103	100,0	399	100,0

Omfanget av feilregistreringer er klart størst for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av seksuell legning, men er også svært stort for lovbrudd motivert av hat eller fordommer på grunnlag av religion.

6.2. Mørketall

Det er grunn til å anta at det er store mørketall når det gjelder hatkriminalitet. Det er som tidligere nevnt sikkert enkelte anmeldelser som kunne ha vært kodet med et motiv knyttet til hat og fordommer, men hvor dette ikke har blitt gjort fra politiets side. I tillegg er det grunn til å anta at det forekommer slik kriminalitet som ikke anmeldes, og som politiet dermed ikke får kjennskap til. Det er flere faktorer som kan bidra til at hatkriminalitet ikke anmeldes:

- Frykt for reaksjoner fra gjerningspersonen eller fra omgivelsene.
- Manglende tillit til politiet og andre etater og frykt for ikke å bli tatt på alvor.
- Et ønske om å legge det man har vært utsatt for bak seg.
- Skyld og skamfølelse.

En rekke undersøkelser indikerer at omfanget av hatkriminalitet er betydelig høyere enn det som fremkommer av de anmeldte forholdene til politiet. Et eksempel på dette er studien *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn*, utgitt av NOVA.¹⁹

¹⁹ Moseng, B.U., Hegna, K. og Kristiansen, H.W. (1999). *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn*. NOVA rapport 1/1999. Oslo: NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring). I denne studien oppgis det at homofile og lesbiske er mer utsatt for trusler om vold enn den øvrige

7. Anbefalinger for fremtidig registrering av hatkriminalitet

Gjennomgangen av politiregistrert hatkriminalitet i 2007 viser at omfanget av feilregistreringer er stort. Vi mener derfor at det må iverksettes tiltak for å bedre kvaliteten på registrering av hatkriminalitet i politiet. Tiltak på dette området må vurderes i en helhetlig sammenheng i forhold til utvikling av straffesakssystemene. Dette er det ”Rådet for straffesaksbehandling i politiet” (RESP) som har ansvar for.

Vi foreslår to spor for å bedre den fremtidige registreringen for videre oppfølging i RESP; omlegging til ny ordning lignende svensk modell og eventuelle midlertidige tiltak i forhold til dagens registreringsordning.

7.1. Anbefalinger knyttet til ny registreringsordning

Gjennomgangen av merkede anmeldelser fra 2007 viser svært høy feilprosent i form av overrapportering, særlig for enkelte av motivene. I tillegg innebærer registreringsordningen at risikoen for underrapportering er svært høy, noe også det relativt lave antallet kodete anmeldelser indikerer. For i større grad å redusere problemene med under- og overrapportering, bør en registreringsordning liknende den svenske vurderes. I Sverige er det utviklet en funksjonalitet for fritekstsøk mot straffesakssystemene som benyttes til produksjon av statistikk om hatkriminalitet. Fritekstsøket benytter en rekke predefinerte kodeord for å generere en oversikt over mulige hatkriminalitetsrelaterte anmeldelser for aktuelle lovbruddsgrupper. Deretter vaskes oversikten gjennom lesing av alle anmeldelser i den genererte oversikten.²⁰ Metoden er dermed forholdsvis robust, men krever en del ressurser. Sett hen til norsk kontekst vil en slik registreringsordning både kreve utvikling av nye søkemuligheter og tilførsel av personellressurser.

Det hersker liten tvil om at en slik ordning vil kunne gi langt bedre oversikt over politiregistrert hatkriminalitet. Siden alle registrerte anmeldelser kan inngå i et slikt søk, reduseres problemene med under- og overrapportering knyttet til subjektiv koding. Ettersom det gjennom flere år har vært planlagt nye straffesakssystemer i Norge, som blant annet skal ivareta behovet for endringer i forbindelse med ny straffelov, bør det imidlertid vurderes hvorvidt det skal legges opp til en ny registreringsordning før de nye straffesakssystemene settes i drift.

---

befolkningen. Lesbiske kvinner er videre mer utsatt for vold enn kvinner for øvrig, mens utsattheten for homofile menn var omtrent som for menn for øvrig.

²⁰ Brottsförebyggande rådet (2008): *Hatbrott 2007 – en sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2008:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

7.2. Anbefalinger innenfor dagens ordning og med dagens ressurser

Dagens ordning er svært sårbar for under- og overrapportering, siden det er den som registrerer en anmeldelse som definerer om anmeldelsen skal merkes som hatmotivert kriminalitet, på bakgrunn av opplysningene som gis fra fornærmede og andre involverte i hendelsen som anmeldes. Denne sårbarheten kan ikke elimineres innenfor rammene av ordningen, men bedret informasjon og justeringer av registreringsrutinen kan etter vår oppfatning bidra til å redusere sårbarheten noe. Vi foreslår at følgende tiltak vurderes innført midlertidig, dersom ny ordning ikke settes i drift snarlig:

- Styrke kunnskapen om begrepet hatkriminalitet og den innførte registreringsrutinen blant politiets ansatte. Oslo politidistrikts rapport ”*Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer*” drøfter begrepet hatkriminalitet og registrering av hatkriminalitet i Norge. Rapporten bør vurderes oversendt distriktene og tilgjengeliggjort for alle som registrerer anmeldelser.
- Politiet driver et kontinuerlig arbeid omkring mangfoldsproblematikk. Videreføring av dette arbeidet er et av de viktigste tiltakene for å øke kunnskapen, forståelsen og bevisstheten også om hatkriminalitet.
- Sørg for en fast ordning med årlig kvalitetssikring fra sentralt hold ved at registrerte anmeldelser leses av analytikere for å sikre at man gir et riktig bilde av omfanget av, og karakteren til, denne formen for kriminalitet.

I tillegg kan endringer i BL heve kvaliteten. For å unngå misforståelser bør det fremkomme klart i BL at motivene som registreres er knyttet til hatkriminalitet. Slik det er i dag står de enkelte motivene løsrevet (rase/etnisk tilhørighet, religion og seksuell legning) og dette har trolig bidratt til koding av en del anmeldelser som ikke dreier seg om hatkriminalitet, noe som særlig gjelder motiv seksuell legning. Det foreslås derfor at motivene merkes klarere på det skjermbildet i BL der denne registreringen gjøres. Hatkriminalitet bør stå i klartekst foran de tre motivene som kan kodes:

- Hatkriminalitet – rase/etnisk tilhørighet
- Hatkriminalitet – religion
- Hatkriminalitet – seksuell legning

Det er grunn til å vurdere hvorvidt man også bør innføre mulighet for å registrere hatkriminalitet på andre grunnlag enn de tre motivene som er mulig å registrere per i dag. Andre aktuelle grunnlag er f.eks. nedsatt funksjonsevne og politisk tilhørighet. Det kan her nevnes at nedsatt funksjonsevne er inkludert i den definisjonen som er lagt til grunn av Association of Chief Police

Officers (ACPO) i England, Wales og Nord-Irland.²¹ Det har tidligere vært anmeldelser i Norge hvor det har blitt lagt vekt på at den straffbare handlingen rammet en person på grunnlag av at vedkommende tilhørte en gruppe med nedsatt funksjonsevne. I en voldsundersøkelse fra Oslo politidistrikt utgitt i 2007 valgte man å inkludere en anmeldelse med et politisk motiv i tallene for hatkriminalitet.²² Det er mange grupper som i prinsippet kunne vært inkludert i en slik registreringsrutine. Dette kan løses ved at man innfører en samlekategori og at man ved gjennomlesning av disse følger med på hvilke hat- og fordomsbaserte strømninger som påvirker kriminaliteten. Denne samlekategorien kunne vært kodet slik i BL:

- Hatkriminalitet – annet grunnlag

Det bør videre vurderes om det kan legges inn en utvidet hjelpemodus i BL for denne typen registreringer. Hjelpemodusen bør fungere slik at informasjon om hatkriminalitet, de ulike aktuelle motivene og registreringskriteriene er tilgjengelig elektronisk gjennom BL.

---

²¹ I utgangspunktet legger ACPO opp til en vid definisjon. I en guide utarbeidet i 2000 defineres hatkriminalitet som: "... a crime where the perpetrator's prejudice against any identifiable group of people is a factor in determining who is victimized" (ACPO 2000:13). I denne guiden ble også aldri nevnt konkret som et mulig hatrelatert motiv. I den reviderte guiden som ble utarbeidet i 2005 ble det ikke vist konkret til aldri (ACPO 2005).

²² Grytdal, Veslemøy og Meland, Pål (2007). *Vold i Oslo 2006; en analyse av voldsanmeldelser 2. halvår 2006*. Oslo: Oslo politidistrikt. I det aktuelle tilfellet var det en person som ble angrepet av en venstresradikal person på grunnlag av at vedkommende ble oppfattet som høyresradikal grunnet symboler på vedkommendes klær.

8. Avslutning

Hovedformålet med å innføre en registrering av hatkriminalitet i politiet er å synliggjøre omfanget av og karakteren til denne typen av kriminalitet. Det er også et signal om at man ønsker å prioritere slik kriminalitet.

Registreringen synes å indikere at omfanget av hatkriminalitet er relativt liten i Norge. Samtidig må man regne med at det på dette området finnes betydelige mørketall. Blant de anmeldte tilfellene er det relativt få eksempler på planlagte handlinger som rammer på grunnlag av personers gruppetilhørighet eller som rammer blindt og vilkårlig. Langt de fleste registrerte tilfeller av hatkriminalitet skjer i forbindelse med konfliktsituasjoner og uoverensstemmelser.

Denne formen for kriminalitet er alvorlig fordi den skaper ofre på flere ulike nivåer. Den rammer direkte ved at personer blir utsatt for kriminelle handlinger på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet. Samtidig har den implikasjoner som går utover de direkte impliserte ofrene ved at det skaper frykt og utrygghet i hele grupper av befolkningen. Hatkriminalitet krenker den grunnleggende samfunnsverdien om alle menneskers likeverd og utgjør således en alvorlig samfunnstrussel.

For å heve kvaliteten på registreringen og redusere feilkildene vil det være effektivt å gå over til en ordning liknende den svenske, hvor informasjon fra et bredt utvalg eller samtlige anmeldelser kan undersøkes. Dette er imidlertid ressurskrevende og kan ikke gjennomføres innenfor dagens ressursrammer. Siden det foreligger planer om utskifting av straffesakssystemene, bør det vurderes om en slik løsning kan innføres med en gang, eller om det bør gjøres i forbindelse med at nye systemer tas i bruk. Dersom ny registreringsordning utsettes, bør det vurderes iverksatt midlertidige tiltak innenfor dagens registreringsordning snarest mulig, slik at denne gir et mer dekkende bilde av utfordringene knyttet til hatmotivert kriminalitet i Norge.

Referanser

Association of Chief Police Officers (ACPO) (2000). *ACPO Guide to Identifying and Combating Hate Crime*. London: ACPO.

Association of Chief Police Officers (ACPO) (2005). *Hate Crime: Delivering a Quality Service (Good Practical and Tactical Guidance)*. London: ACPO.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2006). *Hatbrott 2005: En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, antisemitiska, homofobiska och vit makt-ideologiska motiv*. Rapport 2006:3. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2007). *Hatbrott 2006: En sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2007:17. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2008). *Hatbrott 2007: En sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2008:13. Stockholm: BRÅ.

Grytdal, V. og Meland, P. (2007). *Vold i Oslo 2006; en analyse av voldsanmeldelser 2. halvår 2006*. Oslo: Oslo politidistrikt.

Hall, N. (2005). *Hate Crime*. Cullompton: Willan Publishing.

Jacobs, J.B. og Potter, K. (1998). *Hate Crimes: Criminal Law and Identity Politics*. New York: Oxford University Press.

Meland, P. (2007). *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer*. Oslo: Oslo politidistrikt.

Perry, B. (2001). *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*. New York: Routledge.